

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะไต่ถ่วงถึงทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับ การนิเทศการศึกษาและการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน รวมถึงงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

มีผู้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้หลายลักษณะตามแนวคิด ของแต่ละคน เช่น

สังข์ อุทรานันท์ ให้ความหมายเชิงปฏิบัติการ (operational definition) ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกับ ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของ นักเรียน (17: 4)

นิพนธ์ ไทพานิช ให้ความหมายโดยเน้นให้เห็นความสำคัญ ว่า เป็นการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพในการเรียนของนักเรียน (21: 22)

วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร และคณะ กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา หัวใจของความสำเร็จในการปรับปรุงคุณภาพ การศึกษาอยู่ที่คุณภาพการสอนและวิธีสอน ซึ่งจะคงปรับปรุง โดยใช้กระบวนการ วิธีกรและเทคนิคเฉพาะอย่าง (22: 1)

อาคม จันทสุนทร ใต้ให้ความหมายว่า การนิเทศศึกษามีความหมายถึง การจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนหรือทำให้เกิดการ เพิ่มพลังในการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูเกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ และ

ก่อให้เกิดผลในชั้นสุดท้าย คือการศึกษาของเรื่อก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ (10: ภาคผนวก 26)

คิมบอล ไวลส์ (Kimball Wiles) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือการแนะนำซึ่งกันและกัน การวางแผนร่วมกัน ปรึกษาหารือกัน เพื่อปรับปรุง การเรียนการสอนให้ดีขึ้น (23:6)

ฮาโรลด์ สเปียร์ส (Harold Spears) กล่าวว่า การนิเทศ การศึกษาเป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน และการกระตุ้นความเจริญก้าวหน้าของครู โดยมุ่งหวังช่วยเหลือครู เพื่อให้ครูได้ ช่วยตนเอง (24: 16)

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาที่มีผู้กล่าวไว้นั้น พอวิเคราะห์ ได้ว่า การนิเทศการศึกษานั้น

1. เป็นกระบวนการดำเนินงานที่เกิดจากความร่วมมือซึ่งกันและกัน
2. เป็นความร่วมมือของบุคลากรทางการศึกษา
3. เป็นการแนะนำ ปรึกษาหารือ ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนครู
4. ทำให้เกิดการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครู
5. ทำให้เกิดการพัฒนาคณาภพทางการเรียนของนักเรียน

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การนิเทศการศึกษา คือกระบวนการดำเนินงานที่ เกิดจากความร่วมมือของบุคลากรทางการศึกษา ในการศึกษาที่จะแนะนำ ปรึกษาหารือ ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนครูให้มีการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน เพื่อ พัฒนาคณาภพการเรียนของนักเรียน

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

การดำเนินงานนิเทศการศึกษานั้นจำเป็นต้องมีจุดมุ่งหมาย ทั้งนี้เพื่อให้ การดำเนินงานบรรลุผลที่ต้องการ ซึ่ง อัดัมส์และดิกกี (Adams and Dickey) ได้ให้จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า

1. เพื่อช่วยให้ครูกู้หาและรู้วิธีการทำงานด้วยตนเอง
2. เพื่อช่วยให้ครูกู้จักแยกแยะ วิเคราะห์ปัญหาของตนเอง โดยช่วยให้ครูกู้ว่าอะไรที่เป็นปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ และหาวิธีแก้ปัญหาเหล่านั้นได้อย่างไร
3. เพื่อช่วยให้ครูกู้สึกมั่นคงในอาชีพ
4. เพื่อช่วยให้ครูกู้คุ้นเคยกับแหล่งวิทยากร และสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้
5. ช่วยเผยแพร่ให้ชุมชน เข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียนและให้การสนับสนุนโรงเรียน
6. ช่วยให้ครูเข้าใจถึงปรัชญาและความต้องการทางการศึกษา (25: 22 - 41)

นอกจากนี้นักการศึกษาไทยได้กำหนดความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

สาย ภาณุรัตน์ กล่าวไว้ว่า

1. ช่วยให้ครูเห็นและเข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการศึกษา ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์นั้น
2. ช่วยให้ครูได้เห็นและเข้าใจในความต้องการของเด็ก ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ของเด็ก
3. ช่วยสร้างครูให้มีคุณลักษณะแห่งความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
4. ช่วยเสริมสร้างขวัญและความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานของ

คณะครู

5. ช่วยส่งเสริมให้ครูใช้ความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่
6. ช่วยครูให้พัฒนาการสอนของตนให้ดียิ่งขึ้น
7. ช่วยเหลือครูใหม่ให้เข้าใจระบบงานในโรงเรียนและงานในอาชีพครู
8. ช่วยประเมินผลงานของครูตามแนวทางที่ตกลงกันไว้
9. ช่วยครูแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน และช่วยวางแผนการสอน

ให้เหมาะสม

10. ช่วยประชาสัมพันธ์งานของโรงเรียนให้ประชาชนทราบ

11. ช่วยค้นหาปัญหาของโรงเรียนและหาทางแก้ไขปัญหานั้น
12. ช่วยปกป้องครูไม่ให้ถูกใช้งานเกินขอบเขต และไม่เป็นกรรม

(26:31 - 36)

นอกจากนี้ สังก อุทรานันท์ ได้ให้ความเห็นถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาว่า

1. เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพสูงขึ้น กล่าวคือ มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานสูงขึ้น
2. เพื่อการพัฒนางานให้ดีขึ้น กล่าวคือ เมื่อเกิดการนิเทศแล้ว มีปัญหาจากการปฏิบัติงานน้อยที่สุด และผลงานที่ได้รับต้องมีคุณภาพสูงสุด
3. เพื่อพัฒนากระบวนการการทำงาน หมายถึงการนิเทศที่ดีต้องประสานความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปฏิบัติงาน ลดความขัดแย้งให้เหลือน้อยที่สุด
4. เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ ในการทำงานของบุคลากร นั่นคือ เป็นการสร้างความมั่นใจ ความสุขและมีกำลังใจในการทำงานนั่นเอง (17: ภาคผนวก 4 - 5)

เมื่อพิจารณาจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาแล้ว พบว่าเป็นกระบวนการทำงานที่มุ่งสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครู ซึ่งจะยังผลสู่เป้าหมายสุดท้ายคือ ผู้เรียนมีคุณภาพสมดังจุดมุ่งหมายของการศึกษา และในขณะเดียวกันการนิเทศการศึกษาต้องพิจารณาในเรื่องการพัฒนากลุ่มคนผู้ร่วมงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูให้มีความรู้ความสามารถ นำความรู้ความสามารถของตนเองมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน ทำงานด้วยความมั่นใจ มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน กระบวนการทำงานเป็นไปในลักษณะที่ก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์อันดี ปราศจากความขัดแย้ง

หลักการนิเทศการศึกษา

ในการนิเทศศึกษานั้น ผู้มีหน้าที่นเทศการศึกษาจำเป็นต้องมีหลักการเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ในเรื่องนี้มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษาที่สำคัญ ๆ ไว้ดังนี้

ฟรานเซท (Franseth) ให้อธิบายและถึงหลักการนิเทศการศึกษา โดยเน้นในค่านิยมของผู้นำกลุ่ม กล่าวโดยสรุปมี 4 ประการ ดังนี้คือ

1. การนิเทศจะให้ผลอย่างสูงสุดในการปรับปรุงการเรียนการสอนก็ต่อเมื่อการนิเทศนั้นให้ความสำคัญแก่วิธีการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และตั้งอยู่บนจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ซึ่งให้พิจารณาตกลงร่วมกันโดยคณะครูและศึกษานิเทศก์
2. การนิเทศจะมีความหมายสำหรับครูจะต้องให้ครูได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาว่าจะให้ศึกษานิเทศก์ช่วยเหลือในเรื่องใด
3. การนิเทศที่ดีจะต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ยืดหยุ่นและสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในการช่วยเหลือครู และต้องทำให้ครูรู้สึกว่าจะช่วยให้เขาพบวิธีที่ดีกว่าในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์
4. การนิเทศจะให้โดยผลควรใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ในการแก้ปัญหา และช่วยให้ผู้ร่วมงานได้ศึกษาปัญหา ตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานเสียก่อน (27:23-28)

รองรัตน์ อิศรภักดี มีความเห็นว่า หลักการที่สำคัญของการนิเทศควรประกอบด้วย

1. การแสวงหาจุดทางที่จะกระตุ้นให้เกิดความคิด และปฏิบัติการทางสร้างสรรค์
2. ควรให้โอกาสแก่ทุกคนได้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของเขา โดยมีได้หักห้ามเอาแต่ใจ หรือถือหลักวิชาเป็นเกณฑ์ จนบุคคลอื่นตามไม่ทัน
3. ให้แต่ละคนมีโอกาสเสนอผลงานตามความสามารถ ไม่ปล่อยให้คนใดหรือหมู่ใดถูกขาดความเป็นผู้นำในการทำงาน
4. สนับสนุนให้ทุกคนมีส่วนร่วมมีออกความคิดเห็น คัดสินใจชี้ขาดในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะการตัดสินใจชี้ขาดนั้นมีผลถึงผู้นั้นด้วย
5. ยอมรับนับถือความแตกต่างของแต่ละคน และใช้ความต่างต่างนั้นเป็นสิ่งที่ประกอบโดยการพิจารณาการปฏิบัติงาน หรือการมอบหมายงานแก่บุคคลนั้น
6. ยอมรับความสำคัญของครู ในสภาพการเรียนของโรงเรียน และยอมรับให้ครูได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่ครูได้ประสบมา

7. พยายามทำให้ครูมีความสำนึกในความมั่นคงในอาชีพการงาน มีกำลังใจ มีสถานะที่จะปฏิบัติหน้าที่ มีความพอใจในผลสำเร็จของงาน มีใจกล้าหาญ และยุติธรรมในการสำรวจความสามารถและความบกพร่องของตนเอง เพื่อจะได้แก้ไข ปรับปรุงการงานให้ดีขึ้น

8. ทำให้มีพัฒนาการ นโยบายการนิเทศการศึกษาและความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

9. นำเอาความรู้ที่เกี่ยวกับธรรมชาติของเด็ก กระบวนการเรียน ระเบียบสภาพของสังคม ความสัมพันธ์ของมนุษย์และพัฒนาการของหลักสูตรวิชาชีพ มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การเรียน

10. ส่งเสริม สนับสนุนและร่วมมือในการทดลองค้นคว้าทางวิชาการที่เกี่ยวกับการศึกษาและผลที่ได้มาใช้ให้เกิดผลดี

11. ขอมรับในความสำเร็จของการวางแผนระยะยาว การประเมินผลและสนับสนุนกระบวนการถึงกลลวทวย (28: 6 - 7)

วิจิตร (ซีระกุล) วรุตบางบูร และคณะ ได้เสนอหลักการนิเทศที่สำคัญ ๆ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับนักการศึกษาที่กล่าวมาแล้ว แต่มีส่วนที่ต่างออกไปบ้าง พอสรุปได้ คือ

1. การจัดการนิเทศการศึกษาจะต้องทราบความต้องการของครูแล้ววางแผนการนิเทศเพื่อสนองตอบความต้องการนั้น ๆ

2. การศึกษาปัญหาต่าง ๆ ของครู และทำความเข้าใจกับปัญหานั้น ๆ แล้วพิจารณาหาทางแก้ไข

3. รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของครูแล้วนำมาพิจารณารวมกัน

4. ต้องยอมรับนับถือและให้ความสำคัญแก่บุคลากรที่ร่วมงานในโรงเรียนนั้น ๆ

5. ช่วยประสานงานระหว่างโรงเรียนกับองค์การหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6. รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เห็นเป็นประโยชน์ มาทำการวิเคราะห์และวิจัย

7. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ของการศึกษาอย่างแจ่มแจ้ง

เพื่อจะได้ดำเนินการใหม่บรรลุเป้าหมาย (22: 22-23)

จากความคิดเห็นดังกล่าวสรุปหลักการสำคัญไว้ว่า

1. การนิเทศการศึกษาควรเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นอย่างแท้จริง
2. แสวงหาแนวทางการแก้ปัญหาและวางแผนดำเนินงานอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ โดยนำเอาวิธีการวิเคราะห์ วิจัยมาใช้ให้เป็นประโยชน์
3. กระบวนการดำเนินงานต้องเป็นไปในลักษณะของการปรึกษาหารือร่วมกับระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาทุกฝ่าย
4. บรรยากาศการดำเนินงานร่วมกัน เป็นไปในลักษณะการยอมรับความคิดเห็น ความสามารถและบทบาทหน้าที่ซึ่งกันและกัน และมุ่งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

การนิเทศการศึกษาจากบุคคลภายนอกโรงเรียนหรือโดยศึกษานิเทศก์นั้นไม่สามารถจะกระทำไ้ทั่วถึง ทั้งนี้ก็เพราะจำนวนโรงเรียน จำนวนครู ได้ขยายเพิ่มขึ้น ทำให้จำนวนผู้ทำการนิเทศไม่เพียงพอ จนประมาณไม่เอื้ออำนวย ประกอบกับการนิเทศการศึกษาที่เหมาะสม ควรอยู่ในหลักการที่ว่าสามารถนิเทศได้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของโรงเรียน วิธีการนิเทศดังกล่าวนี้คือ การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

ความหมายของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

มีนักการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการนิเทศการศึกษา ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

สจ๊กล อูทรานันท์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน คือ กระบวนการศึกษาที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน โดยความร่วมมือของบุคลากรทั้งหมดภายในโรงเรียนนั้น ๆ (11: 1 - 2)

ลีปพนธ์ เกตุทัต กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนเป็นการนิเทศการศึกษาโดยอาศัยบุคลากรภายในโรงเรียนเองเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หรือหัวหน้าหมวดวิชา รวมทั้งครูที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญ ตลอดจนมีประสบการณ์ในการสอนเฉพาะสาขาวิชา บุคลากรเหล่านี้จะต้องสามารถทำการนิเทศครูในโรงเรียนในรูปของการเป็นที่เลี้ยง การปรึกษางานในหมู่คณะ การให้ความรู้เพิ่มเติม โดยถือหลักการดังกล่าวข้างต้นปฏิบัติงานให้สำเร็จด้วยดีได้ (29: 132)

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ ให้ความหมายไว้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนคือการที่ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชา โดยความร่วมมือกับคณะครูภายในโรงเรียน รวมมือกันปรึกษาหารือเพื่อทำการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล วางแผนการปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนปรับปรุงคุณภาพของบุคลากรในโรงเรียนให้ดีขึ้นตลอดเวลา นอกจากนี้ทางโรงเรียนอาจเชิญวิทยากรและศึกษานิเทศก์มาร่วมมือด้วย (8:93)

อาคม จันทสุนทร กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนเป็นการจัดการนิเทศการศึกษา โดยบุคลากรในโรงเรียนเอง ผู้นิเทศจะได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หรือหัวหน้าสาขาวิชาและหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ที่โรงเรียนคัดเลือกและแต่งตั้งขึ้น (10: ภาคผนวก 25)

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนที่มีผู้กล่าวไว้ข้างต้น วิเคราะห์ได้ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนนั้น

1. เป็นการดำเนินการโดยบุคลากรภายในโรงเรียนเอง
2. เป็นกระบวนการที่เกิดจากความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. ทำให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพของบุคลากรภายในโรงเรียนเอง
4. ทำให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูภายในโรงเรียน
5. ทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลสูงสุดทางการเรียนของนักเรียน

ดังได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน คือ กระบวนการดำเนินงานที่เกิดจากความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุนซึ่งกันและกันของผู้บริหารและครูในโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู อันจะมีผลทำให้

เกิดสัมฤทธิ์ผลสูงสุดทางการเรียนของนักเรียน

ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นสำหรับครู ทั้งนี้กล่าวโดยสรุปได้ว่า การนิเทศเป็นการนำเอาความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกสู่ภายในโรงเรียน ให้ครูเกิดการพัฒนาการทำงานของตนเอง แต่การนิเทศจากภายนอกโรงเรียน ไม่อาจตอบสนองความต้องการของโรงเรียนได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ระบบหรือวิธีการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่ง สจัด อุทรานันท์ ได้กล่าวว่า การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนนั้นเป็นสิ่งจำเป็น เพราะการนิเทศการศึกษาที่มีความเหมาะสมที่สุดกับสภาพสังคมปัจจุบันควยเหตุผลคือ

1. ศึกษาพิเศษโดยตำแหน่งมีจำนวนจำกัด ไม่สามารถสนองความต้องการการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ได้ทั่วถึง
2. สภาพปัญหาและความต้องการแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน จึงเป็นการยากที่ศึกษาพิเศษจากภายนอก จะรู้สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนที่แท้จริงได้ การสนองตอบความต้องการจึงเป็นไปได้ยาก
3. ในสภาพปัจจุบัน บุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่ มีความรู้ ความสามารถเพียงพอ บางคนมีความชำนาญในเฉพาะสาขาวิชาอีกด้วย จึงสมควรจะได้ใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
4. เป็นการสอดคล้องกับปรัชญา หลักการ และวิธีการของการนิเทศสมัยใหม่ที่สุด ซึ่งการนิเทศสมัยใหม่จะเกิดขึ้นโดยความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่จะต้องมีคนมาช่วยชี้แนวทาง (11: 2)

ส่วน กฤษณี น้ำเพชร ได้กล่าวไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. การนิเทศเป็นการส่งเสริมคุณภาพทางการเรียนการสอนภายในโรงเรียน
2. ครูควรได้รับการนิเทศเพื่อพัฒนาความเจริญทางการเรียนการสอนและทางวิชาการ
3. โรงเรียนต้องมีการนิเทศเพราะโครงการที่ประกอบด้วยข้อมูลจากการนิเทศ จะสามารถช่วยในการจำแนกคุณภาพของครูและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

4. การนิเทศสามารถกระตุ้นและนำทางความคิดใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นกับครู
ภายในโรงเรียน

5. โรงเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องอบรมครูโดยกระทำต่อเนื่องกันไป
เพราะความก้าวหน้าทางวิทยาการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

6. เพื่อเป็นการช่วยให้ครูได้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยทั่วไป
ปรัชญาของโรงเรียน วัตถุประสงค์เฉพาะของโรงเรียน เพื่อช่วยให้ครูดำเนินการสอน
ให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น

7. เพื่อเป็นการเสริมขวัญและกำลังใจของคณะครู และก่อให้เกิดความรู้สึก
ปลอศภัยในการทำงานร่วมกัน (30 : 41 - 42)

นอกจากนี้จากรายงานการสัมมนา วิชาสัมมนาทางการนิเทศการศึกษาและ
พัฒนาหลักสูตร ปีการศึกษา 2527 สาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาค
วิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง "การส่งเสริม /
การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนของประเทศไทย" ได้สรุปความจำเป็นไว้ว่า
การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน มีความจำเป็นต่อการส่งเสริมคุณภาพการ
เรียน การสอน การนิเทศจากบุคคลภายนอก อาจจะลดความจำเป็นลง ในเมื่อสภาพปัจจุบัน
ขาดแคลนผู้นำหน้าชั้นนิเทศการศึกษา ตลอดจนสิ่งสนับสนุนอื่น ๆ ประกอบกับปัจจุบัน บุคลากร
ภายในโรงเรียน มีความรู้ความสามารถเพียงพอ เป็นผู้รับผิดชอบแท้จริง ในการเรียน
การสอนภายในโรงเรียนของตนเองมากที่สุด (31 : 160)

จากความจำเป็นดังกล่าวมาแล้วข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา
ภายในโรงเรียน มีความจำเป็นเพราะ

1. การนิเทศจากภายนอกประกอบด้วยสิ่งสนับสนุนต่อการนิเทศไม่เพียงพอ
2. เป็นการนิเทศที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด เพราะผู้นิเทศอยู่ภายใน
โรงเรียน ผู้ปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง
3. บุคลากรภายในโรงเรียนมีความรู้ ความสามารถมากกว่าเดิมจะเป็น
ประโยชน์ต่อกระบวนการนิเทศเป็นอย่างดี และ
4. ส่งเสริมให้ครูเกิดการทำงานโดยรู้จักคิดและแก้ปัญหาที่ตนเองแทนการ
ช่วยเหลือจากบุคลากรที่อยู่ภายในโรงเรียน

นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

จุดมุ่งหมายหลักที่กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นการพัฒนาครูให้สามารถมีวิธีการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษา ดังนั้นในเรื่องของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนจะพิจารณาบทบาทและหน้าที่ของผู้ที่สามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้ ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนนั้น อาจมี จันทสุนทร ให้ความเห็นว่าจะเป็นผู้บุคลากรภายในโรงเรียนเอง ได้แก่ ครูใหญ่ และผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวด หรือสายวิชา และหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ที่โรงเรียนคัดเลือกและตั้งขึ้น (10: 25)

สังค อุทรานันท์ กล่าวถึงผู้ให้การนิเทศว่าหมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่จัดให้มีการนิเทศเกิดขึ้น ผู้บริหารหน่วยงานหรือสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา หัวหน้าฝ่าย ศึกษานิเทศก์ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการจัดการเกี่ยวกับการศึกษาโดยเฉพาะ และกล่าวถึงผู้สนับสนุนการนิเทศว่า หมายถึงผู้บริหารที่มีใจทำหน้าที่นิเทศโดยตรง ถ้าหากผู้บริหารหน่วยงานหรือสถานศึกษา โดยไม่ได้นำบทบาทในฐานะผู้นิเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารคนนั้นจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนการนิเทศเพื่อให้การนิเทศเป็นไปอย่างไคผล การนิเทศจะไม่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายในระยะยาวเลย หากขาดการสนับสนุน คุณเลเอาใจใส่และให้การสนับสนุนจากผู้บริหารโดยตรง (17: 5)

ยง วัชชวัลคุ ใจกล่าวสนับสนุนในเรื่องที่ว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทต่อการนิเทศภายในโรงเรียนว่า ครูใหญ่จะต้องรับผิดชอบงานวิชาการของโรงเรียนด้วย ครูใหญ่จึงต้องมีบทบาทในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน งานนี้เป็นงานในหน้าที่โดยตรง จะโยนให้เป็นภาระหน้าที่ของศึกษานิเทศก์หรือผู้บริหารระดับสูงขึ้นไปหาได้ไม่ว่าไปแล้วบุคคลดังกล่าวนี้มีความสำคัญในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนน้อยกว่าครูใหญ่ (32: 42)

จากคำกล่าวของนักการศึกษาดังกล่าวมาแล้วนั้น สรุปได้ว่า ผู้มีหน้าที่นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนควรได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหรือผู้ช่วยผู้บริหาร

ฝ่ายวิชาการของโรงเรียน หรือคณะครูผู้มีความสามารถ ที่ผู้บริหารเห็นสมควรจะแต่งตั้งให้เป็นผู้นิเทศภายในโรงเรียนนั่นเอง และผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในเรื่องนี้ก็คือ ผู้บริหารโรงเรียนนั่นเอง

งานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

สิ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน คือ งานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน มีผู้กล่าวถึงในเรื่องนี้ไว้เช่น

เนกเลย์ และอีแวนส์ (Neagley and Evans) ได้กล่าวถึงงานนิเทศการศึกษาของอาจารย์ใหญ่ไว้ดังนี้

1. ช่วยส่งเสริมให้ครูแต่ละคนหรือทั้งกลุ่ม สามารถแสดงความสามารถออกมาอย่างอิสระและปรับปรุงการเรียนการสอนร่วมกับบุคคลอื่น
2. ทำงานกลุ่มในการสร้างและดำเนินการให้เป็นไปตามปรัชญาที่ตั้งไว้ซึ่งมีส่วนสอดคล้องกับปรัชญาของชุมชน
3. พัฒนาทางการสอน
4. พัฒนาหลักสูตร
5. คู่มือโครงการนิเทศในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี
6. ดำเนินการวัดผลและประเมินผลโครงการทั้งระบบ
7. ช่วยให้มีการจัดตั้งผู้เชี่ยวชาญในการสอน และใช้คณะนี้ให้มีประสิทธิภาพ
8. รับผิดชอบในการจัดโครงการส่งเสริมความรู้แก่ครูประจำการใน

โรงเรียน

9. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดซึ่งกันและกัน ในระหว่างครูและบุคคลอื่น

10. จัดคู่มือสิ่งอำนวยความสะดวกเช่น อุปกรณ์ หนังสือและแหล่งวิชาการ

11. ช่วยให้มีการพัฒนาทางการนิเทศใหม่ ๆ ในท้องถิ่น (33: 105-106)

ซารี มณีศรี ได้อ้างอิงคำกล่าวของ สายหยุด จำปาทอง ที่ได้จำแนกงานนิเทศการศึกษาออกเป็นหมวดหมู่ดังนี้คือ

1. เกี่ยวกับครู
  - 1.1 ช่วยจัดปฐมนิเทศครูใหม่
  - 1.2 ช่วยครูใหม่ในการปฏิบัติงาน
  - 1.3 ช่วยครูตามที่ขอร้องมา
2. งานเกี่ยวกับหลักสูตร
  - 2.1 ส่งเสริมให้ครูศึกษาหลักสูตร ประมวลการสอนให้เข้าใจ
  - 2.2 ส่งเสริมให้ครูทำประมวลการสอนและบันทึกการสอนร่วมกัน
  - 2.3 ส่งเสริมให้ครูปรับปรุงหลักสูตร
  - 2.4 ส่งเสริมให้ครูใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นได้มากที่สุด สำหรับปรับปรุงหลักสูตร
3. งานเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน
  - 3.1 แนะนำให้ครูทราบถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ และพอสามารถจัดหาได้และใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
  - 3.2 พยายามจัดบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์เท่าที่สามารถทำได้
  - 3.3 ส่งเสริมให้ครูผลิตอุปกรณ์อย่างง่าย ๆ เท่าที่จะทำได้
  - 3.4 ส่งเสริมให้ครูใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงการสอน
4. งานเกี่ยวกับการปรับปรุงงานวิชาชีพครู
  - 4.1 ส่งเสริมให้ครูสังเกตการสอนของกันและกัน และของโรงเรียนอื่น
  - 4.2 ร่วมปรึกษากับครูในการปรับปรุงการเรียนการสอน
  - 4.3 ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ทันสมัยอยู่เสมอ
5. เกี่ยวกับการทำงานร่วมกัน
  - 5.1 ส่งเสริมให้ครูวางแผนการเรียนการสอนร่วมกัน
  - 5.2 ส่งเสริมให้ครูทำงานร่วมกับผู้ปกครองหรือบุคคลอื่น ๆ ในการปรับปรุงโรงเรียน

6. งานเกี่ยวกับการค้นคว้าทดลอง
  - 6.1 ส่งเสริมให้ครูทดลองสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เช่นวิธีสอน
  - 6.2 ส่งเสริมให้ครูค้นคว้าอยู่เสมอ
  - 6.3 ส่งเสริมครูทุก ๆ ท่าน เพื่อที่ครูจะได้ทำการค้นคว้าทดลองใดสะดวก (34: 9 - 10)

เบน เอ็ม แฮร์ริส (Ben M. Harris) ได้เสนอแนะความคิดเรื่องงานนิเทศการศึกษาไว้ 10 ประการคือ

1. งานเกี่ยวกับค่านหลักสูตร ซึ่งเกี่ยวกับการวางโครงสร้างหลักสูตร ทำประมวลการสอน โครงการสอน กำหนดตัวผู้สอน วัน เวลา สถานที่ และแบบหรือวิธีสอน ตลอดจนสร้างเกณฑ์มาตรฐานการสอนและบรรจุนวญกิตวิชาต่าง ๆ ลงในการสอน
2. การจัดกระบวนการสอน โดยการแปลงหลักสูตรที่วางไว้มาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพนักเรียน
3. การคัดเลือกบุคคลากรผู้สอน โดยเลือกสรรมาให้เหมาะกับงาน มีการค้นคว้า สอบคัดเลือกและเก็บรักษาทะเบียนเกี่ยวกับตัวบุคคล
4. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ออกแบบและจัดเตรียมบริบทให้ ความสะดวกและเหมาะสมกับผู้สอน รวมถึงการจัดวางแผนอาคารเรียนที่ถูกต้อง และมีเครื่องแสดงบอกที่เก็บบริบททางการศึกษาให้หยิบใช้ได้ง่าย
5. จัดวัสดุอุปกรณ์การสอน ตรวจสอบ และคัดเลือกวัสดุและอุปกรณ์ การสอนที่จะนำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการสอน
6. การจัดอบรมครูประจำการ โดยจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ครู ก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นทางค่านวิชาการ
7. จัดปฐมนิเทศครูใหม่หรือครูที่ย้ายมาใหม่ ให้รู้และเข้าใจในสิ่งที่ จำเป็นในการปฏิบัติงาน เพื่อลดอุปสรรคและทำงานได้ผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น
8. จัดบริการค่านอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย หลักการของการเรียน การสอนในโรงเรียน เช่น การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน การจัดบริการ

ต่าง ๆ ให้ครูใช้สมรรถภาพของตนได้เต็มที่

9. สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในทางที่เกี่ยวข้องกับการสอน ประกอบด้วย การแจ้งข่าวคราวความเคลื่อนไหวทางการศึกษาให้ชุมชนทราบ แสวงหาและ เลือกใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

10. การประเมินผล มีการวางแผน จัดระเบียบประเมินผล และดำเนินการประเมินผลในทุกแห่งของโรงเรียนที่จะมีผลต่อการสอน (35: 201-212)

สังค อุทรานันท์ ได้กล่าวถึงขอบเขตของงานวิชาการภายในโรงเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. งานหลัก ได้แก่ หลักสูตร การสอนและการวัดผลและประเมินผล การเรียนการสอน

2. งานสนับสนุนวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร การใช้อาคารสถาน กิจการนักเรียน ชุมชนการเงิน และความสัมพันธ์ชุมชน

โดยกล่าวถึงขอบเขตของงานสำคัญ ๆ ดังนี้

ขอบเขตงานหลัก

งานหลักสูตร ได้แก่ การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น สร้างหลักสูตร เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น การจัดแผนการเรียนการสอน โครงการสอน การจัดทำรายสอน การจัดครูเข้าสอน การจัดกิจกรรมในหลักสูตร การผลิตสื่อและอุปกรณ์การสอน

งานการเรียนการสอน ได้แก่ การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน เทคนิคในกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน

งานการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ได้แก่ การสร้าง เครื่องมือวิธีการวัดและประเมินผล งานทะเบียนวัดผลและรายงานผลความก้าวหน้า ของนักเรียน

ขอบข่ายของงานสนับสนุน

งานพัฒนาบุคลากร ได้แก่ การปฐมนิเทศครูใหม่ การพัฒนาและอบรมครู

งานการใช้อาคารสถานที่ ได้แก่ การใช้ห้องเรียน อาคารเรียน และห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด ห้องโสตทัศนูปกรณ์ และห้องแนะแนว

งานธุรการและการเงิน

งานกิจการนักเรียน ได้แก่ กิจการรมนักเรียน โภชนาการ

งานความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ ชุมชน และสมาคมผู้ปกครอง

(36: 1-2)

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะของงานนิเทศการศึกษา งานนิเทศการศึกษา ภายในโรงเรียน และงานวิชาการ ของนักการศึกษาทั้งไกล่ถาวมาแล้วนี้ สรุป ขอบเขตของงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนได้ว่าควรมีงานในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. งานที่เกี่ยวข้องกับวิชาการหรือการเรียนการสอนภายในโรงเรียน โดยตรง ได้แก่
  - 1.1 การสร้างความเข้าใจแก่ครู เรื่องการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน
  - 1.2 การปรับปรุง เทคนิค วิธีสอนของครู
  - 1.3 การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของโรงเรียน
  - 1.4 การจัดทำแผนการสอน กำหนดการสอนและตารางสอน
  - 1.5 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
  - 1.6 การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน
  - 1.7 การวัดและการประเมินผลการเรียน
  - 1.8 การปรับปรุงเครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผล
  - 1.9 การนิเทศการสอนในชั้นเรียน
2. งานเกี่ยวกับการพัฒนาครูภายในโรงเรียน ได้แก่
  - 2.1 การปฐมนิเทศครูใหม่
  - 2.2 การอบรมและการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูในเชิงวิชาการ
  - 2.3 การอบรมครูเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันในระบบกลุ่ม

3. งานเกี่ยวกับสิ่งสนับสนุนและบริการด้านอื่น ๆ ได้แก่
  - 3.1 งานด้านการจัดบริเวณอาคารสถานที่
  - 3.2 งานด้านกิจการนักเรียน
  - 3.3 งานด้านการประสานงานกับชุมชนเพื่อประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

กระบวนการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

การที่จะดำเนินการนิเทศการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของการนิเทศนั้น จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการที่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ซึ่ง วิจิตร (ธีระกุล) วุฑฒางกูร และคณะ ได้ให้ความหมายของกระบวนการในการนิเทศการศึกษาว่า หมายถึงแบบแผนการนิเทศการศึกษาที่ลำดับขั้นตอนไว้ต่อเนื่องกันอย่างเป็นระเบียบแบบแผนนั้น จะต้องเป็นแบบแผนที่ มีลำดับขั้นตอนในการดำเนินงานไว้ อย่างชัดเจนและต่อเนื่องกันอย่างมีระเบียบ พร้อมด้วยเหตุผลและเป็นไปได้ (22: 158-160)

กระบวนการทางการนิเทศการศึกษาที่ใช้กันอยู่มักจะต้องคำนึงถึงงานที่ปฏิบัติจะมีพฤติกรรมอย่างไรก่อนและหลังขึ้นอยู่กับลักษณะงานที่ทำ ซึ่ง นพพงษ์ มุญจิตราคุลย์ ได้สรุปกระบวนการทางการนิเทศการศึกษาของ เบน เอ็ม แฮร์ริส (Ben M. Harris) ได้เป็น POLCA ดังนี้

1. Planning Processes หมายถึงการคิดวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ และการหาวิธีดำเนินการ การกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติ การคาดคะเนผลที่จะเกิดและการวางโครงการ

2. Organizing Processes หมายถึงการกำหนดมาตรฐานของงาน การรวบรวมแสวงหาทรัพยากรทั้งด้านวัสดุและกำลังคน การสร้างความสัมพันธ์ของงาน การกระจายงาน การมอบหมายงาน การประสานงาน การเขียนโครงสร้างและองค์กร และการกำหนดนโยบายในการทำงาน

3. Leading Processes หมายถึงการวินิจฉัย สั่งการ การคัดเลือกบุคคลให้ทำหน้าที่ การกระตุ้นให้คนทำงาน การคิดริเริ่มสิ่งใหม่ การสาธิตให้ดู การให้คำแนะนำ การสื่อสารให้ทราบ การให้กำลังใจ การแสวงหาวิธีการใหม่ การอำนวยความสะดวกและการแสดงภาพให้คนเห็นชัด

4. Controlling Processes หมายถึง การควบคุมอำนาจการ การคัดเตือน การแก้ไขการกระทำที่ผิด การไล่ออกหรือเปลี่ยนคนทำงาน การทำหนังสือและการวางกฎเกณฑ์และระเบียบ

5. Assessing Processes หมายถึง การประเมินผลงาน การตัดสินเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติ การวัดวิธีปฏิบัติงานและการทำวิจัยค้นคว้าหรือหาวิธีการใหม่ ๆ (37:249-250)

นอกจากนี้การนิเทศการศึกษายังเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารวิชาการ ดังนั้นกระบวนการที่ใช้ในการนิเทศการศึกษา จึงสามารถใช้กระบวนการบริหารทั่ว ๆ ไปได้ หลักและวิธีการบริหาร ที่ได้รับความนิยมนอกมามากที่สุด ได้แก่ วิธีการของ ลูเธอร์ กุลลิค (Luther Gulick) ซึ่งได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารที่เรียกว่า POSDCORB ซึ่ง วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ ได้สรุปไว้ดังนี้

1. Planning (P) หมายถึง การวางแผนหรือวางโครงการอย่างกว้าง ๆ ว่ามีงานอะไรบางอย่างที่จะต้องปฏิบัติตามลำดับ วางแผนวิธีปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัตินั้น ๆ ก่อนลงมือปฏิบัติการ

2. Organizing (O) หมายถึง การจัดรูปโครงการหรือเค้าโครงของการบริหาร โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อย หรือตำแหน่งต่าง ๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจน พร้อมด้วยกำหนดลักษณะ และวิธีการติดต่อกัน สัมพันธ์กันตามลำดับชั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นกันไป

3. Staffing (S) หมายถึง การบริหารงานอันเกี่ยวกับตัวบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ทุกประเภทของหน่วยงาน การบริหารงานบุคคลดังกล่าว รวมทั้งแต่ การแสวงหากคนมาทำงาน การบรรจุแต่งตั้ง การฝึกอบรมและพัฒนาบุคคลที่บรรจุแต่งตั้งไว้แล้ว การบำรุงขวัญ การเลื่อนชั้น ตลอดจนการพ้นจากงาน และการบำรุงรักษาสภาพการทำงานที่ดี และมีประสิทธิภาพให้คงอยู่ตลอดไป

4. Directing (D) หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ หลังจากได้วิเคราะห์และพิจารณาวางแผนงานโดยรอบคอบแล้ว รวมทั้งการติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ๆ ในฐานะผู้บริหาร เป็นผู้บังคับบัญชาหน่วยงาน

5. Coordinating (CO) หมายถึง การประสานงานหรือสื่อสารสัมพันธ์ หน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่าง ๆ ภายในองค์การหรือสำนักงานใหญ่ เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน แต่ทุกหน่วยงานทำงานประสานกลมกลืนกัน เพื่อวัตถุประสงค์หลักขององค์การหรือหน่วยงานใหญ่รวมกัน

6. Reporting (R) หมายถึง การเสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชา หรือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งเบื้องบนและเบื้องล่าง การเสนอรายงานทำให้ผู้บังคับบัญชารับความก้าวหน้าของงานทุกระยะ สะดวกแก่การประสานงานกับหน่วยงานอื่น ในขณะที่เดียวกันควรเสนอรายงานให้ผู้ร่วมงานหรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้ทราบด้วย จะเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีร่วมกัน และเป็นการบำรุงขวัญไปในตัว การเสนอรายงานจำเป็นที่จะต้องมีการบันทึกหลักฐานเกี่ยวกับการปฏิบัติงานไว้เป็นระยะ ๆ มีการวิจัย การประเมินผล และการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ จึงจะสามารถทำรายงานได้ถูกต้องรัดกุมและสมบูรณ์

7. Budgeting (B) หมายถึง การจัดทำงบประมาณการเงิน การวางแผน หรือโครงการในการใช้จ่ายเงิน การบัญชีและการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงิน หรือตรวจสอบบัญชีโดยรอบคอบ และรัดกุม (8: 31 - 33)

ส่วนสังกัด อูทรานันท์ ไท้ให้ขอเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศในสังคมไทยควรใช้ PIDRE ซึ่งมาจากการวางแผน (Planning) การให้ความรู้ (Informing) การลงมือปฏิบัติ (Doing) การให้กำลังใจ (Reinforcing) และการประเมินผล (Evaluating) ซึ่งในแต่ละขั้นมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 วางแผนการนิเทศ เป็นขั้นที่ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศและผู้บริหาร จะทำการประชุมปรึกษาหารือเพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหา ความต้องการจำเป็นของสิ่งที่จะต้องมีการนิเทศ รวมทั้งวางแผนถึงขั้นการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศที่จะจัดขึ้นอีกด้วย

ขั้นที่ 2 ให้ความรู้ในสิ่งที่จะต้องทำ เป็นขั้นตอนของการให้ความรู้ความเข้าใจถึงสิ่งที่จะดำเนินการว่า จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถอย่างไรบ้าง

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติงาน ประกอบด้วยงาน 3 ลักษณะ

- 3.1 การปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศ เป็นขั้นที่ผู้นิเทศลงมือปฏิบัติงานตามความรู้ ความสามารถที่ได้รับมาจากการดำเนินการในขั้นที่ 2
- 3.2 การปฏิบัติงานของผู้ให้การนิเทศ ขั้นนี้ ผู้ให้การนิเทศ จะทำการนิเทศและควบคุมคุณภาพให้งานสำเร็จออกมาทันตามกำหนดเวลาและมีคุณภาพสูง
- 3.3 การปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการนิเทศ ผู้บริหารก็จะให้บริการ สนับสนุนในเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องมือใช้ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างได้ผล

ขั้นที่ 4 การสร้างขวัญและกำลังใจ ขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการเสริมแรงของผู้บริหารเพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจ และบังเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ขั้นนี้อาจจะดำเนินพร้อม ๆ กัน ขณะที่ผู้รับการนิเทศกำลังปฏิบัติงานหรือการปฏิบัติงานได้เสร็จสิ้นลงไปแล้วก็ได้

ขั้นที่ 5 ประเมินผลผลิตและกระบวนการดำเนินงาน เป็นขั้นที่ผู้นิเทศทำการประเมินผลการดำเนินงานที่ได้ดำเนินการผ่านไปแล้วว่าเป็นอย่างไร หลังจากการประเมินผลการนิเทศได้พบว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างหนึ่งอย่างใด ที่ทำให้การดำเนินงานไม่ไต่ผล ก็จะต้องทำการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการดำเนินงานปรับปรุงผลงานที่ได้ออกมายังมีคุณภาพไม่ถึงขั้นแก้ไข อาจจะทำให้ได้โดยการให้ความรู้ในสิ่งที่ทำใหม่อีกครั้งหนึ่ง สำหรับกรณีที่ผลงานออกมาไม่ถึงขั้นที่พอใจ หรือดำเนินการปรับปรุงวิธีดำเนินงานทั้งหมด สำหรับกรณีที่กระบวนการดำเนินงานเป็นไปไม่ไต่ผล

ถ้าหากการประเมินผลงานและกระบวนการดำเนินงานได้พบว่า ประสพผลสำเร็จตามที่ไต่ตั้งไว้ หากจะดำเนินงานต่อไป ก็สามารถทำได้โดยไม่ต้อง

ให้ความรู้ในเรื่องที่ใหม่หรือหากจะมีการเริ่มปฏิบัติงานสิ่งใหม่ไปจากเดิม ก็จำเป็นต้องเริ่มตามกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องต่อไปอีก

(36: 4-5)

นอกจากนี้ได้เสนอขอบเขตของงานและวิธีการปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยสรุปดังนี้

1. ขั้นการวางแผนงานนิเทศการศึกษา

ขอบเขตงาน อาจแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ งานวิชาการ ได้แก่ หลักสูตร การเรียนการสอน การบริการสนับสนุนการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนการสอนและการวัดผลการเรียนการสอน งานบริหารทั่วไป ได้แก่ บุคลากร อาคารสถานที่ ชุมชนและการเงิน กิจกรรมนักเรียนและความสัมพันธ์กับชุมชน

วิธีการปฏิบัติ อาจดำเนินการได้โดยการประชุมระดมความคิดเห็น การวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการความจำเป็น ได้แก่ การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) และการวิเคราะห์ปัญหาเฉพาะ (analysis of specific problem)

2. ขั้นการให้ความรู้

ขอบเขตงาน ดำเนินการดังต่อไปนี้ การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น และปัญหาหลักสูตรระดับท้องถิ่น การพัฒนาระบบการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาระบบบริการสนับสนุนการเรียนการสอน การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และงานอื่นที่มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ

วิธีการปฏิบัติ อาจดำเนินการได้ดังนี้ การประชุมชี้แจง การให้คำบรรยายโดยวิทยากร การฝึกอบรม การพาไปศึกษาดูงาน การอภิปรายกลุ่ม และการประชุมสัมมนาเป็นต้น

3. การปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศ

ขอบเขตงาน เป็นขั้นตอนที่ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายหรือได้ตกลงร่วมกัน

วิธีการปฏิบัติ อาจปฏิบัติได้ดังนี้ วางแผนการทำงานของแต่ละบุคคล จัดระบบการทำงานของแต่ละบุคคล ดำเนินงานตามขั้นตอนที่วางแผนไว้ วิเคราะห์ สภาพปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน ดำเนินการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน และพัฒนาวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

4. การดำเนินการนิเทศและสนับสนุนการนิเทศ

ขอบเขตงาน ได้แก่ งานที่ใดที่กำหนดไว้ในแผนหรือที่ใดตกลงร่วมกัน

วิธีการปฏิบัติ มีวิธีดำเนินงานดังนี้ วางแผนการนิเทศ ควบคุมและ ตรวจสอบคุณภาพ วางแผนการให้บริการวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ตลอดจน แหล่งวิชาการ ดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนดไว้ ประเมินผลการดำเนินงานในส่วน ต่าง ๆ และแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและลดอุปสรรคในการทำงาน

5. การทำนุบำรุงขวัญ

ขอบเขตงาน เป็นงานที่ผู้รับผิดชอบคือผู้บริหารต้องปฏิบัติ ซึ่งได้แก่ การมีส่วนร่วมในการทำงาน การสร้างเสริมกำลังใจ และการสนับสนุนความก้าวหน้า

วิธีการปฏิบัติ ดำเนินงานได้โดย ให้ความสนใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ร่วมงานอย่างสม่ำเสมอและด้วยความจริงใจ และดำเนินการทำนุบำรุงขวัญผู้ปฏิบัติงานด้วยวิธีการต่าง ๆ

6. การประเมินผลการนิเทศ

ขอบเขตงาน ได้แก่ การประเมินผลผลิตหรือผลสัมฤทธิ์ของการนิเทศ การประเมินกระบวนการทำงาน และการประเมินประสิทธิภาพและทัศนคติของบุคลากร

วิธีการปฏิบัติ อาจทำได้โดย ทำการตรวจสอบและประเมินด้วย เครื่องมือชนิดต่าง ๆ ที่สร้างขึ้น และทำการประชุมหรือปรึกษาหารือ อภิปรายกลุ่ม หรือประชุมสัมมนาผู้ที่เกี่ยวข้อง

7. การปรับปรุงแก้ไข

ขอบเขตงาน ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงาน การแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาและลดอุปสรรค การวางแผนการทำงานในวัฏจักรใหม่ และการแก้

ปัญหาและลक्षणที่เกิเกิดขึ้น

วิธีการปฏิบัติ อาจทำได้โดย วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน และการประชุมปรึกษาหารือ อภิปรายกลุ่ม หรือประชุมสัมมนาผู้เกี่ยวข้องในการแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหา (36: 6-10)

จากความคิดเห็นในเรื่อง กระบวนการนิเทศที่กล่าวมาแล้วนี้ สรุปได้ว่าในการดำเนินงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนนั้น ควรประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ คือ

1. การวางแผน ประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการจำเป็นของงานที่จะต้องดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน รวมถึงการกำหนดจุดมุ่งหมายและการทำโครงการ การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน
2. การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ร่วมดำเนินงานตามแผน
3. การดำเนินงาน ประกอบด้วย การติดตาม ดูแล ให้เป็นไปตามแผน และการบริการสนับสนุนคณาจารย์ในการปฏิบัติงาน
4. การสร้างเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน
5. การประเมินผลการปฏิบัติงาน

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานขั้นตอนต่าง ๆ ต้องเป็นไปในลักษณะที่ร่วมมือกัน ระหว่างผู้นิเทศภายในโรงเรียนและผู้รับการนิเทศ มีข้อกำหนดมาจากผู้บริหารหรือใครคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ

ปัจจัยที่ใช้ในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

ในการดำเนินงานนั้น สิ่งที่จะขาดเสียมิได้ คือปัจจัยต่าง ๆ ปัจจัยจะช่วยให้สามารถดำเนินงานไปได้ด้วยดี ดังที่ ประถม แสงสว่าง กล่าวว่า งานทุกชนิดจะสำเร็จด้วยดี หากมีปัจจัยทุกอย่างครบครัน และงานนั้นจะดำเนินต่อไปไม่ได้ ต้อง

หยุดยั้งและเลิกล้มไปในที่สุด จ้าชาตบัจจัยอย่างหนึ่งหรือชาตหลายอย่าง (16: 28) บัจจัยในการดำเนินงานที่สำคัญนั้นมี 4 ประการ ดังที่ วิจิตร ศรีสะอาด ไถ่กล่าว ถึงบัจจัยพื้นฐานทางการบริหารงานว่ารู้จักกันในนามของ "4 M's" ซึ่งได้แก่ คน (Men) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) และการจัดการ (Management) การที่ถือว่าบัจจัยดังกล่าวมีความสำคัญเพราะถือว่าประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารนั้นขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ และคุณภาพของบัจจัยดังกล่าวเป็นสำคัญ (38: 42-43)

งานนิเทศการศึกษาเป็นงานค่านหนึ่งในงานหลักของการบริหารของโรงเรียน (8: 69) ซึ่งงานนิเทศการศึกษาจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายได้นั้นต้องอาศัยบัจจัยพื้นฐานคือ "4 M's" เช่นเดียวกัน กล่าวคือ

1. บุคลากร (Men) บุคลากรทางการนิเทศศึกษานั้นต้องเป็นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีจำนวนเพียงพอต่อการดำเนินงาน
2. เงิน (Money) ต้องมีงบประมาณสนับสนุนเพียงพอต่อความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานนิเทศศึกษาภายในโรงเรียน
3. วัสดุอุปกรณ์ (Materials) ต้องมีวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกตามความต้องการจำเป็นตามโครงการหรือแผนปฏิบัติงานนิเทศศึกษาภายในโรงเรียนในปริมาณที่เพียงพอและทันต่อเหตุการณ์
4. การจัดการ (Management) ต้องมีระบบการจัดการนิเทศศึกษาภายในโรงเรียนในลักษณะที่เป็นกระบวนการที่มีระบบและมีขั้นตอนเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนในอันที่จะทำให้การดำเนินงานนิเทศศึกษาภายในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการนิเทศศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา ได้มีผู้วิจัยในพื้นที่และประชากรที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ

วินัย ตะสอิกย์ โคสำรวจการปฏิบัติจริงในการนิเทศการศึกษาภายใน
โรงเรียนประถมศึกษา เมื่อปี พ.ศ. 2522 ในเขตการศึกษา 2 กลุ่มประชากร
ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนในเขตการศึกษา 2 สังกัดกรมสามัญศึกษา เทศบาล
และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผลการวิจัย พบว่า

1. การปฏิบัติในค่านกระบวนกรจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน
ประถมศึกษา โดยสรุปแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการปฏิบัติ
ในค่านนี้อยู่ในเกณฑ์น้อย
2. การปฏิบัติค่านโครงการต่าง ๆ ที่จัดทำในการนิเทศการศึกษา
ภายในโรงเรียนประถมศึกษา โดยสรุปแล้ว ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน
โดยผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่า การปฏิบัติในค่านนี้อยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด
3. การปฏิบัติกิจกรรมในการนิเทศการศึกษาโดยสรุปแล้ว ผู้บริหาร
โรงเรียน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย ซึ่งได้แก่การ
ปฏิบัติในค่านกิจกรรม การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตร การปฏิบัติในค่านการ
ส่งเสริมวิชาการแก่ครูและการปฏิบัติในค่านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ส่วนในค่านที่ผู้
บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นในทางที่ขัดแย้งกัน โดยที่ผู้บริหารโรงเรียน
มีความเห็นว่าการปฏิบัติในค่านนี้อยู่ในเกณฑ์น้อย แต่ครูมีความเห็นว่า การปฏิบัติ
ค่านนี้อยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุดซึ่งได้แก่การปฏิบัติในการนิเทศการสอนและการปฏิบัติ
งานนิเทศในค่านการประเมินผล และยังมีอีกค่านหนึ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูมี
ความคิดเห็นขัดแย้งกัน โดยที่ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่าปฏิบัติค่านนี้อยู่ในเกณฑ์
มาก แต่ครูเห็นว่าปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย ซึ่งได้แก่การปฏิบัติในค่านการใช้วัสดุอุปกรณ์
สิ่งอำนวยความสะดวกและห้องสมุด
4. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน
ประถมศึกษา ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นตรงกันว่า มีปัญหาอุปสรรคมากในค่าน
ขาดแคลนงบประมาณวัสดุเพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ขาดแคลน
วิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญทางการนิเทศการศึกษา ขาดแรงสนับสนุนจากหน่วยงาน
เจ้าสังกัดและขาดตัวบุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน
โดยตรง เพราะมีงานล้นมืออยู่แล้ว (12: ง - ฉ)

พ.ศ. 2523 นิตยา ปรีชาหาญ ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูปฏิบัติการ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และจัดลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การจัดทำวัสดุอุปกรณ์ การส่งเสริมวิชาการ กิจกรรมเสริมหลักสูตร กระบวนการนิเทศการศึกษา การประเมินผลการนิเทศการสอน การนิเทศ การศึกษาภายในโรงเรียน

ส่วนในด้านโครงการและกิจกรรมที่ปฏิบัติจริงในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยสรุปแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นสอดคล้องกันด้าน การนิเทศการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร และการประเมินผลอยู่ในระดับกลาง ส่วนในด้าน การส่งเสริมวิชาการและการจัดทำและใช้วัสดุอุปกรณ์ ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่า มีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มาก แต่ครูมีความเห็นว่า มีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

คำถามสุดท้ายอุปสรรค พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ดังนี้ กระบวนการนิเทศการศึกษา การประเมินผล การทำและใช้วัสดุอุปกรณ์ การนิเทศการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน การส่งเสริมวิชาการ (13: ง - ฉ)

ในปีเดียวกันนั้น ประชา สิกขปัญญา ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การปฏิบัติจริงในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ" โดยทำการสำรวจและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. กระบวนการดำเนินงานนิเทศการศึกษา ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าตนเองปฏิบัติมาก แต่ครูมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารปฏิบัติน้อย
2. ด้านกิจกรรมการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าตนเองปฏิบัติไ้มากในด้าน การช่วยเหลือครู ในการปรับตัว อุปกรณ์การสอน การปรับปรุงวิชาที่ครู

และการส่งเสริมการค้นคว้าทดลอง แต่ครูเห็นว่า ผู้บริหารปฏิบัติน้อย ส่วนกิจกรรม
 ในด้านหลักสูตร การส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการประเมินผล ผู้บริหารเห็น
 ว่าปฏิบัติบ้างแต่ไม่มากนัก แต่ครูมีความคิดว่าไม่ได้ปฏิบัติ

3. ปัญหาอุปสรรคที่พบมากที่สุดคือ การขาดแคลนงบประมาณ รองลงมา
 คือโรงเรียนขาดอุปกรณ์การสอน ผู้บริหารระดับสูงไม่ได้ให้ความสนใจหรือสนับสนุน
 การปฏิบัติงานด้านวิชาการของโรงเรียน ครูบางคนขาดความกระตือรือร้นในการที่
 จะปรับปรุงวิชาชีพของตน ผู้บริหารโรงเรียนมีงานด้านอื่นมากจึงไม่มีเวลาปรับปรุง
 โรงเรียน และโรงเรียนขาดบุคลากรที่ทำกรานพิเศษโดยเฉพาะ (39: ง - ฉ)

นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2523 นี้เอง ฉวีล วรณปะเก ได้ทำการศึกษา
 เรื่อง "ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารและครูประถมศึกษา เกี่ยวกับการ
 นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
 ในเขตการศึกษา 6" โดยการสอบถามศึกษานิเทศก์ ครู ครูใหญ่และผู้ช่วยครูใหญ่
 สรุปผลการวิจัยไว้ว่า

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา
 ของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
 จังหวัดในเขตการศึกษา 6 พบว่า เห็นด้วยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นิเทศ ทักษะด้าน
 มนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านกระบวนการหมู่พวก ทักษะด้านการบริหารบุคคล ทักษะด้าน
 การประเมินผลและกระบวนการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา ทั้ง
 3 กลุ่ม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของผู้นิเทศ พบว่าทั้ง 3 กลุ่มมีความคิดเห็นไม่
 แน่ใจและไม่แตกต่างกัน เกี่ยวกับทักษะด้านความเป็นผู้นำ ปรากฏว่า ศึกษานิเทศก์
 และผู้บริหาร มีความเห็นตรงกันคือเห็นด้วย แต่ครูประถมศึกษามีความไม่แน่ใจใน
 ความคิดเห็น ศึกษานิเทศก์กับผู้บริหารและครูประถมศึกษากับผู้บริหารมีความเห็นไม่
 แตกต่างกัน แต่ศึกษานิเทศก์กับครูประถมศึกษามีความเห็นที่แตกต่างกัน (40: ง-ฉ)

พ.ศ. 2524 ชลอ จันทรกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทการ
 นิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ" โดยได้ทำการ
 สํารวจความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาและครูประจำการ พบว่า
 ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับบทบาทการนิเทศการศึกษาของผู้บริหาร
 โรงเรียนประถมศึกษา และปัญหาอุปสรรคต่อการนิเทศการศึกษามีแตกต่างกัน
 และมีปัญหาปานกลาง ปัญหาในการนิเทศการศึกษา คือ ขาดงบประมาณ ครูผู้สอน
 ขาดความรับผิดชอบ และผู้บริหารโรงเรียนขาดความรู้เรื่อง การนิเทศการศึกษา
 ภายในโรงเรียน (14:9 - ฉ)

จากรายงานการวิจัยดังกล่าวแล้ว พอสรุปได้ว่า การจัดการนิเทศการ
 ศึกษาภายในโรงเรียนที่ได้ดำเนินการมานั้น ยังปฏิบัติได้อยู่ในเกณฑ์น้อย และมีปัญหา
 อุปสรรคหลายอย่าง ซึ่งได้แก่ปัญหาที่เกี่ยวกับตัวผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับการนิเทศ
 ขาดงบประมาณ ขาดแรงสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ไม่มีกระบวนการปฏิบัติที่
 แน่นนอน ปัญหาเหล่านี้ มีความมากน้อยต่างกันไปตามพื้นที่และประชากรที่ทำการวิจัย
 ฉะนั้นเพื่อให้การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ
 จึงสมควรที่จะให้การสนับสนุนส่งเสริม และขจัดปัญหาต่าง ๆ ออกไป เพื่อให้โรงเรียน
 สามารถจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผล
 ในการพัฒนาครูและนักเรียน เพื่อเป็นพลเมืองดีของสังคมและของชาติสืบไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย